

HITEMET ELOSZTOM

Földgömb. Egy-világ. Világrészek: három, öt, hat... S a négy világtáj. Mélyben, tudat alatt még osztódik: fehérek, sárgák, feketék... Műveltek, s a torzók. tolvajok, bárók, királyok, fegyencek; emigránsok és disszidensek; NOK, s nők; trógerok, s éjek... Kerek-egy-világ ez! Hősök szárnyalnak s buknak — bunkerekben bátrak remegnek — s nagyszájú svihákok fűgét mutatnak minden vésznek — míg nem saját bőrüket lyuggatja a bomba raffinált módon repszettelt darabja! Kerek világ: őserdők vadjakénti törvénytisztelők százzsinu alakja formája, nyúzza, építi s faragja saját képére — s megdöbben ha benne tükkörre lel, magát találja szemben belétekintve! — S felüvölt a kéjtől a másik énje Neróként lebegve lángok fölött! — Miként lehetne szebbé. jobbik-magunknak kívántabbá tenni ezt a kerekded földgolyót? Mi kéne, miféle varázslat, csók, vagy művi kényszer, milyen dogmával, eszmével, igével, sámáni tüsszel álégetni — mint a bomló anyagból időtálló formát éget ki, kinnal, művében a mester?! Kerek világ! És mennyi szögletében foszlik, osztódik, épít s rom az erkölcs kinek-kinek a szerzett-jog-szerinti arcát mutatva, ideált teremve... Olyan erőssé hitem hogy' tehetne, hogy bizton tudjam: győzni fog a jobbik mielőtt ez a Glóbusz szertehullna? Teszem naponta dolgomat — s ha este a csillagok közt már magam vagyok csak: mint az akinek széthullott a teste s csak gondolat már: járhatatlan úton, minden valóság-köd fölött lebegve varázsigéket mormolok, s magamból hitem elhíntem, s természet keresve megfeszülök mint tűz-égett pupillám... Reggel lemosdom, öltözkök és járom tovább az utam. Másként hogy is bírnám?

HAJNALI SÉTA A TISZA-PARTON

Zörgő levelek s vacogó víz között, a parton Te, ki elsuhanál mint borközi-álom; kiket bűvölgetél szép melledre éjjel? Szemed alatt a mély árkokból látom! Vénusz lehettél egykor, s mint a mámor szemedre szállt a köd, magad-feledve s eltékozoltad friss tűzét a szádnak konyakos gőzökben a bőröd is levette. Nézlek — s míg vérem ifjúvá serényül vénusz-testedet érezném karomban, ám zizzen lenn egy tört levél a porban, szemembe napfény szúr, hűs szél motozza arcom: — s bőröd alól a bankók vére lobban.

hat gyerek után bizonyára van rá oka, hivatalosan, kórházban elvégzi azt, amit valami javasasszony elfuserálna. De még az egészet is meg lehet előzni.

A cigányasszony arca felzárkózott: — Ugye, mondtam én! Én a hatodikot se akartam. Isten bocsássa meg nekem, de Rafael nagyon erősödött: ha már jön, jöjjön, mondta. És nem neki volt igaza? Azóta felemelték a családi segélyt. Minő okos volt az én uram, De most már talán elég volna. És igaz, hogy kórházba felelhetnék?

— Igaz.
— És odahoznák az ágyhoz a reggelit meg az ebédet.
— Igen!

— Mint egy nagyságát, úgy tartanának... — Hirtelen tovább folytatja gondolatait. — Mert nem félek én ám az orvosoktól. A multkor is jött egy olyan szép, piroskeresztos fehér őt, és kihírdették a hangszórón, hogy rákszerű lesz, aki asszony jelentkezzék. Tetszik tudni, hogy milyen kevesen jöttek el. Buták ezek az asszonyok. Azt hiszik, hogy fizetni kell. Jól lemosdottam, felvettem a legszebb alsóm és elmentem. Én ugyan nem akarok ilyen csúf betegségben meghalni, amilyen az anyámat is elvitte. De nem untatom én ezzel a nagyságát?

Zsuzsa ráeszi a sovány, kedves arcú asszony karjára a kezét, és mosolyogva biztatja:

— Nem, dehogy untat. Sőt, nagyon érdekel, amit mond.

— Beadattam én a gyerekeknek, mind a hatnak ezt a benulás elleni micsodát is, mert én tudom, hogy az orvosok jó emberek. Minő drága ember ez a mi orvosunk is. Nem tesszik véletlenül ismerni?

Zsuzsa csak megrázza a fejét.

— Valamelyik este kinyúlt az én drágám, a Vica meg a Sára, a legnagyobb

meg a legkisebb. Kinyúltak, így, ahogy mondom. Sok zöld szilvát ehettek a házontalanok, de hát ki tud mindig a sarkukban lenni? Már éjjel három is volt, amikor hallom, hogy nyögnek keservesen. Most mit csinálunk? — Kérdem sírva az én Rafaelemtől. Vedd a kicsit, mondja ő, én majd a nagyot, oszt megyünk a doktor úrhoz. Ilyenkor, sötét éjszaka? Ilyenkor, mondja, jó ember az. Megyünk is, becsöngetünk. A doktor meg csak nyitja az ajtót, mintha nem éjjel, hanem harmatos reggel volna, és csak mosolyog, egy rossz szava sincs, hogy ilyenkor zargatjuk. Le-fekteti a két árvát a hencserre, s azt mondja, ne féljen. Nemethné lelkem, beadunk egy injekciót, s mindjárt kutyabajuk lesz. Úgy is tett. Mikor visszük haza Vicát meg a Sárát, már útközben elaludtak a vállunkon, s volt betegség, nincs. Na, erre én délelőtt ámszalajtom a nagyobbbat a doktorhoz. Nemcsak azért, hogy lássa, mit művelt vele, hanem, hogy egy kicsit megmutassam a szívem halálját. Összeszedtem egy kilónyi túró, azt küldtem Vicával. De jön a gyerek vicszra a túróval. Édesanyám, azt üzeni a doktor bácsi, hogy nem azért csinálta ő, amit csinált, hogy elfogadjon valamit. Ahol hat család van, jobban elkél az a kis túró, ezt üzenete. Hát minő egy ember ez, s minő tisztességben vagyok én, hogy így élhetek.

Gyöngéden megsimogatja a kezében tartott új kartonruhát.

Mikor az asszony elmegy, Zsuzsa újra leül a verandán: s kezébe veszi a könyvet. De már egészen szürkül, nem látja a betűket. Böcsi ekkor döfi be orrával a könnyen járó kerítésajtót, s elindul az istálló felé. Farka fűrgén csapkod, hogy elhessegesse a farára telepedő legyeket. Zsuzsa fölkel, mert ott akar lenni, mikor a házínéni keze alatt felhangzik az üres sajtár fenekén az első tejsugár dobolása.

CS. PATAJ MIHÁLY

ALSÓVAROS

Alexandru Sahia

A KARDNYELŐ HALÁLA

A lötyögő kerekű, szakadt ernyőjű ekhós szekér poros országotokon vándorolt egyik faluból a másikba. Nagy szürke ló húzta, a szeme örökké folydogált, bordái kiálltak. Egykedvűen baktatott a tíz darabból toldozott hármban. Mihail Gherlasé volt a szekér. Mihail Gherlas bűvész. Parasztok utólrhetetlen szórakoztatója.

Ahogy megejelent a falu utcáskáin, villámgyorsan híre futamodott, hogy megérkezett. Alvégről, felvégről lélekszakadva rohant az újongó gyermekhad a szekér után, míg csak az meg nem állt a falu közepén levő fogadó előtt.

Az öreg Mihail Gherlas kibújt az ekhós szekérből. Magas, görnyedt ember volt, arca csupa ránc. Nemezkalapját tisztelettel megemelte, meghajolt. Köszönt.

A kölykök örömlében egyszerre ordították:

— Isten hozott, Gherlas. Lássuk a kardokat. Mutasd!

A Művész szelíden mosolygott. Óvatosan siklott keresztül a gyerekseregen, nehogy meglökje valamelyiket. A saroglyából néhány marék szénát kotort elő, s míg odaadta a lovának, megismogatta a düledt és csepegős szemű állatot. A nézőközönség gyülekezni kezdett.

Percek alatt odacsődült az egész falu. És a látványosságra végtelenül éhes közönség előtt Gherlas megkezdte bűvészmutatványait. Egy szék volt a színpadja. Fölállt rá, poharat evett, sokszínű szalagot, gyűrűt, tojást, pénzt húzott ki az orrából. Varázspálcájának intésére két fehér galamb röppent fel csámpás kalapjából.

A parasztok odáig voltak az elragadtatástól. Zajosan tapsoltak, ordítottak, ahogy a torkukból kifért: „Hogy volt, hogy volt!”, „Jól van, Gherlas, éljen Gherlas...”

Az előadás rendszerint a három kard lenyelésével végződött. Ez volt a műsor fénypontja.

Feszült csend lett, amikor kihúzta a kardokat övéből s megcsillogtatta a napfényben.

A közönség borzongva leszte a bűvész minden mozdulát.

Először is fölemelte a kardokat és megsuhogtatta a parasztok feje fölött. Majd egyiket a másik után a torkába dugta. Mikor az utolsó kardot is leeresztette rettenően kitátott száján, kitárt karokkal előrehajolt. Olyan volt így, mint egy zuhanó kereszt. De nem esett el, így maradt a levegőben néhány pillanatig, mint a keresztrefeszített.

A parasztok a mutatvány végén aprópénzt dobáltak bűvös kalapjába. Ki-ki tetseze szerint...

... Nem ilyen életet élt Gherlas valaha. Tizenegy évvel ezelőtt még a világ legnagyobb bűvészeivel vetekedett. Egész Európában ismerték a nevét. Cirkusz- és varietéigazgatók, bűvész-impresszáriók, mesébe illő tiszteletdíjakat ajánlottak neki. Világvárosok házfalain jelent meg nagyított arcképe, óriási falragaszokon hirdették föllépését. De Gherlas bohém volt. Ne gondolt rá, hogy egyszer majd megöregszik. Teltek az évek, s ő fel-örldött. Elbetegesedett.

Egy napon tudomásul kellett vennie, hogy magányos, öreg és szegény. Az orrából elővarázsolott pántlika meg a galambok nem keltettek már ámuló csodálkozást. Az elkényeztetett külföldi közönség fintorogva nézte mutatványait. Flkerekedett hát. Hazajött.

A mezővároskák meg a nyomorúságos falvak lelkesen fogadták. Újra a dicsőség fényében sülkérkezhetett. Olcsó dicsőség volt ez, nyomorúságos, nem sok pénzt hozott. Erkezését nem hirdették falragaszok, szabad ég alatt, rossz gebéje s ekhós szekere mellett dolgozott a betevő falatért...

Egyik napon olyan faluban állt meg, ahol sohasem járt azelőtt. Ezért aztán hihetetlenül sok falusi gyűlt össze az előadására. Hallottak már más falubeliektől a bűvész csodatetteiről. Összeszaladtak hát, hogy ők is lássák.

Gherlas, úgy mint máskor, fölállt a székre, és megkezdte mutatványait a parasztok feje fölött. Mióta ezt a vidéket rója, sehol sem fogadtak akkora lelkesedés, mint itt. Eszébe jutottak régi dicsősége nagy pillanatai a nyugati nagyvárosok cirkuszporondján... De végül csakis a sorrakövetkező bűvészmutatványokra gondolt.

A falusi közönség már előre lelkesen csattogtatta a tenyerét. Kiabáltak:

— Éljen Gherlas! Éljen Gherlas!

Mikor megvillogtatta a napfényben a három kardot, egetverő lelkesedésbe tört ki a tömeg. A kardok eltűntek a bűvész torkában. Mennydörgött a taps.

De ekkor hirtelen egy rekedt hang ordította túl a tömeget:

— Csalás! A bűvész hazudik. Nem igazi kardok azok. Nyelje le az én kardomat, ha azt akarja, hogy higgyünk neki.

— Úgy is van! Nyelje le az őrmester úr kardját. Ne zsebelje be a pénzünket hiába. Csal. Becsap bennünket ez a Gherlas.

Tombolva üvöltözött a felzúduló paraszttömeg.

A falu csendőrozmestere pökhendien keresztülfurakodott a tömegen, s a bűvész elé állt.

— No, Mihail Gherlas, ha azt akarod, hogy higgyünk neked — nyeld le az én kardomat. Ne a te drótjaidat. Láttam már a vásáron ilyen köklert, mint te, az is potyára szedte el az emberektől a pénzt. Elvégre én vagyok a faluban a hatóság közeg. Nem engedem meg, hogy becsapj bennünket.

— Úgy is van! Becsap bennünket! Szégyentelen piszkos csempűrágó. Fuuj!

A tömeg fűtülni kezdett. Fenygetően közeledett Gherlashoz. A bűvész elképedve jártatta szemét a sokaság feje fölött. Ilyesmí még sohasem esett meg vele. Miért fűtülük ki? Hiszen a vádaskodók között egy sincsen, aki le tudná nyelni az ő kardjait. Az őrmester e tudná megtenni, egészen bizonyosan nem.

Mi lenne, ha megkérdeznék tőle? — gondolta. Fölajánlja nekik, fogják. tapogassák meg a kardokat saját kezükkel — s ha van merszük, nyeljük le őket! Hogy felsülne!

A szürke ló idegesen hegyezni kezdte a fülét.

A bűvész ekkor jobbában magasra tartotta a három kardot, és így szólt:

— Ezek a kardok azok. Fogjátok meg. Vizsgáljátok meg. Negyven év óta dugom le ezeket a torkomon. Senkit sem csaptam be soha. Becsületes ember vagyok.

Es odanyújtotta a kardokat a közönségnek.

De rá sem hallgattak. Senki sem nyúlt a kardokért. Ott suhogtak azok a fejek fölött érintetlenül.

— Nem érdekelnek a te kardjaid! — mondta a helyke csendőr. — Azt követeljük, hogy nyeld le az én kardomat. Akkor hiszünk neked!

Újra kitört a tombolás.

— Úgy is van! Nyeld le a csendőr őrmester úr kardját! Te csaló! Elszeded a pénzünket, semmiért!

Annyi évtized dicsőségét gyalázzák meg ezek örökre? Kirántanak alóla a talajt...

Annyi bámulatot keltett három kardját az övébe dugta. Elsápadt. És remegő kézzel kezébe vette az őrmester kardját. Tétován megsuhogtatta a levegőben. De ez a kard nem csillant meg a napsütésben. Szutykos volt, zsíros, Gherlas a kabátja ujjával törölte egyet rajta.

A csendőr kihívóan nevetett. A tömeg kétkedően varakozott.

A bűvész a székre lépett. Mintha szédülés környékezne. De azért csak megfogta a kardot két ujjal és lassan a szájába csúsztatta. Félig lenyomta, majd gyorsan kirántotta. Kabátja ujjával megtörölte, és ismét nyelni kezdte. A kard eltűnt a torkában. Csak a markolata maradt kint, s a markolaton egy sárga bojt lengedezett a bűvész álla előtt.

Karját kitárta, mint a keresztrefeszített. És remegett, mint egy szárnyát verdeső sebzett madár.

Fölviharzott a taps. Ordítottak a parasztok, mint az eszeveszettek.

— Brávó! Mihail Gherlas! Éljen Mihail Gherlas! Éljen!

Gherlas kétségbeesett mozdulattal ragadta meg a markolatot.

Abban a pillanatban, ahogy kirántotta, vérhullám bugygyant ki a torkán.

Még mondani akart valamit, de csak tántorgott már és egyetlen székéből álló színpada és a csendőrkard mellett összeesett.